

Plangebied Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum (gem. Eemsmond)

Een Archeologisch Bureauonderzoek



Administratieve gegevens

provincie: Groningen

gemeente: Eemsmond

plaats: Rottum

toponiem: Jacob Tilbusscherweg 17

bevoegd gezag: gemeente Eemsmond

opdrachtgever: gemeente Eemsmond

centrumcoördinaat 236.022 / 599.507

kaartblad: 07B

OM-nummer: 58473

beheer documentatie: Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Eemsmond en E-depot

uitvoerder: Libau

auteur: mw. N. van der Mei

autorisatie: drs. J. Molema 

rapportnummer: 13-207

telefoon: 050-3126545

fax: 050-3123362

e-mail: info@libau.nl

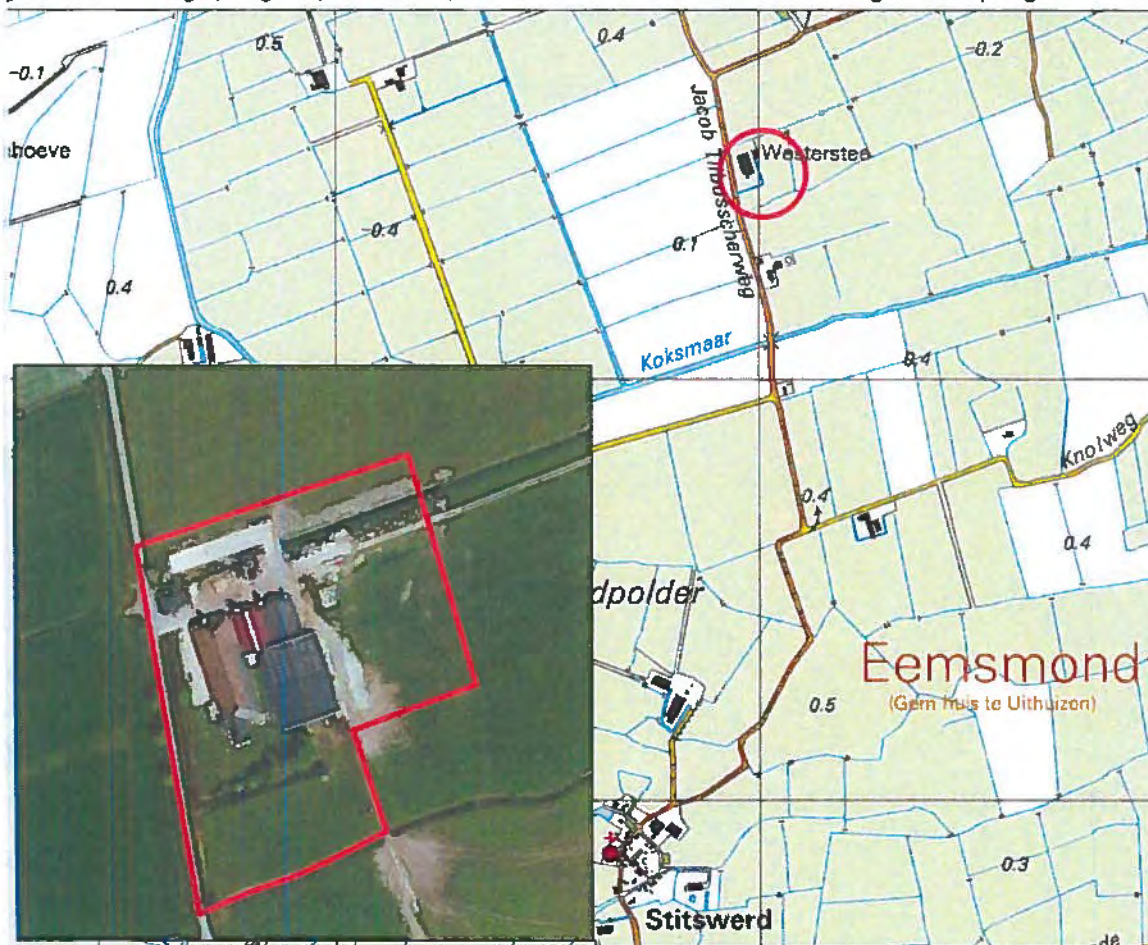


Plangebied Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum (gem. Eemsmond)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

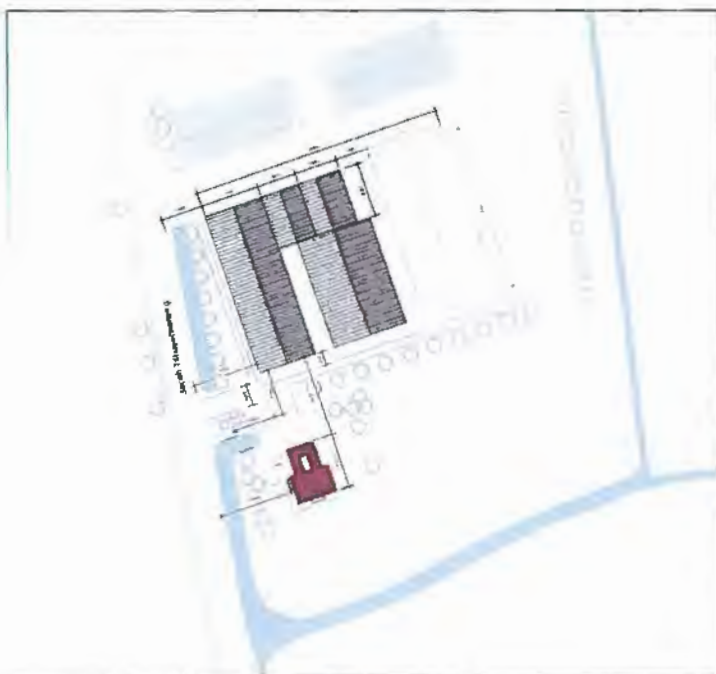
Planvoornemen

In opdracht van de gemeente Eemsmond, vertegenwoordigd door dhr. B. Moes, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum (zie figuur 1). Het planvoornemen behelst de herinrichting van het erf, waarbij ondermeer de huidige woning met achterliggende schuur wordt gesloopt en vervangen door een ligboxenstal (zie figuur 2). Op enige afstand ten zuiden van de huidige bebouwing wordt een nieuwe woning gebouwd. Ook wordt ten oosten van de huidige bebouwing een nieuwe ligboxenstal gebouwd. Vooruitlopend op de voorgenomen herinrichting is een nieuwe dam met erfweg aangelegd. Ook is alvast een deel van een bestaande sloot gedempt en is een nieuwe sloot gegraven. Het gebied waar de ingrepen gaan plaatsvinden, wordt in dit bureauonderzoek verder aangeduid als plangebied.



Figuur 1: Ligging van het plangebied Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum in de rode cirkel (Topografische Atlas Groningen 1:25.000). In de inzet een recente luchtfoto (bing.com/maps) waarop met een rood kader de begrenzing van het plangebied is aangegeven.





Figuur 2: Beoogde situatie in het plangebied (tekening aangeleverd door opdrachtgever), waarbij de huidige woning met schuur is vervangen door een ligboxenstal, ten oosten van de bestaande bebouwing een nieuwe stal is gebouwd en ten zuiden van het huidige erf een nieuwe woning is opgericht. De nieuwe dam met erftoegangsweg is al aangelegd en de ingrepen in de sloten aan de wegzijde zijn reeds uitgevoerd.

Landschappelijke en aardkundige informatie

Het plangebied betreft de boerderij Westerstee, gelegen aan de noordzijde van het Koksmaar, dat van oudsher de grens vormt tussen Rottum en Stitswerd. Het plangebied ligt in een relatief laaggelegen klei-op-veen gebied en wordt omringd door de hoge kwelderwal die globaal van Winsum, via Warffum en Usquert naar Rottum en Cantens loopt. Op deze kwelderwal komen de oudste wierden van het Hoogeland voor, waaronder het sinds de ijzertijd bewoonde Rottum. Waarschijnlijk hebben de bewoners van de kwelderwal het lager gelegen land al voor de definitieve bedijking (omstreeks 1100 na Chr.) ontgonnen en in gebruik genomen als weidegrond (zie bijvoorbeeld: Schroor & Meijering, 2007).

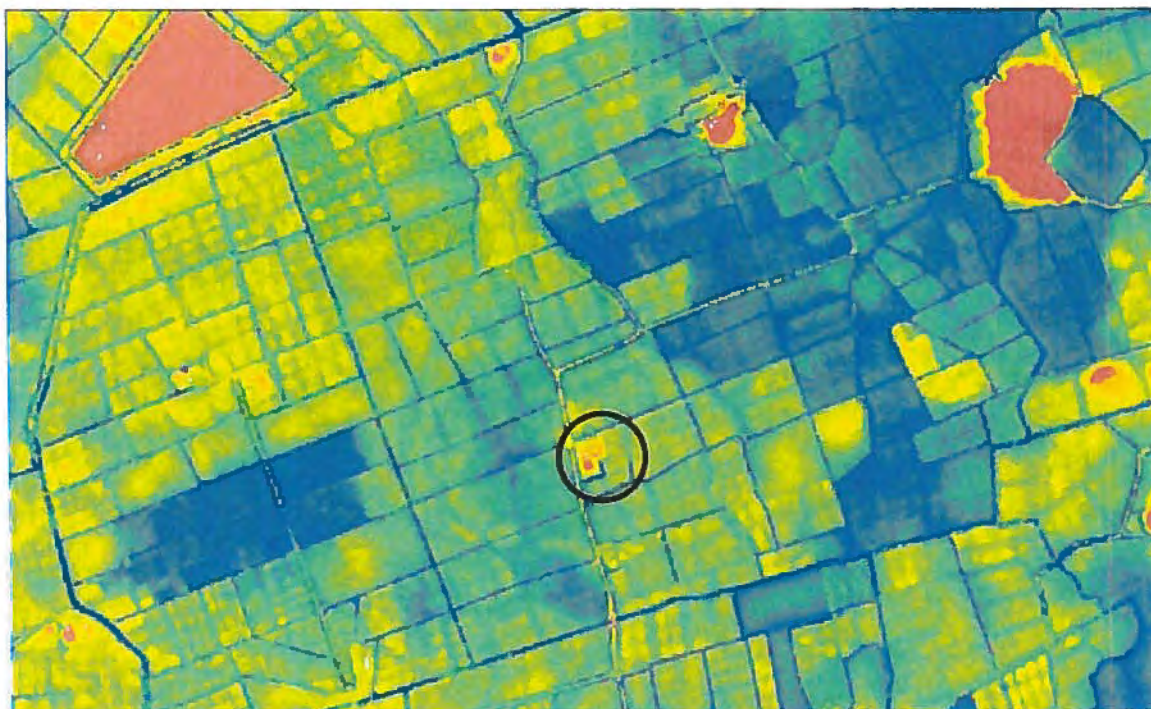
De fysisch geografische kaart van de provincie Groningen laat zien dat het plangebied is gelegen op een getijzetzingsvlakte zonder reliëf (code Mv2; zie bijlage *Fysisch Geografische kaart*). Ten noordoosten van het plangebied liggen veel afgegraven percelen. Hier heeft in de 19^{de} en 20^{ste} eeuw kleiwinning plaatsgevonden ten behoeve van de baksteenindustrie. De bodemkaart toont in het plangebied knippige poldervaaggronden in klei (code Mn85C; zie bijlage *Bodemkaart*). Rondom het plangebied komen knippoldervaaggronden in zavel en lichte lei voor (code kMn88C).

Op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; zie figuur 3) zijn de afgetichelde percelen ten noordoosten van het plangebied goed te zien vanwege hun lagere ligging. Ook de wierden Betlehem en Rottum zijn goed te zien. Daarbij valt op dat het zuidoostelijke deel van de wierde Rottum is afgegraven. Het plangebied in de directe omgeving zijn weliswaar iets hoger gelegen dan de percelen aan de overzijde van de Tilbusscherweg, maar liggen nog altijd aanzienlijk lager dan de kwelderwal waarop dorpen als Warffum en Rottum zijn gelegen.

Archeologische informatie

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), noch zijn uit het plangebied archeologische waarnemingen bekend (zie bijlage *Kaart archeologie*). Ten noordoosten van het plangebied ligt een terrein met de resten van het kloostervoorwerk Betlehem (AMK-terrein 5065). Dit voorwerk werd gesticht omstreeks 1210 en hoorde bij de Benedictijner abdij Sint Julianus in Rottum. Iets verder naar het oosten ligt de aan rijksweg 6 beschermde wierde Rottum (AMK-terreinen 5063), waarop ook de resten van Sint Julianus zijn gelegen. Het afgegraven deel van de wierde Rottum is apart geregistreerd als rijksbeschermd AMK-terrein 5775. Ondanks de afgraving is de wierdezool uit de ijzertijd nog intact. Ten zuiden van Rottum ligt nog de wierde Stitswerd (AMK-terrein 5263) met een begindatering in de ijzertijd.



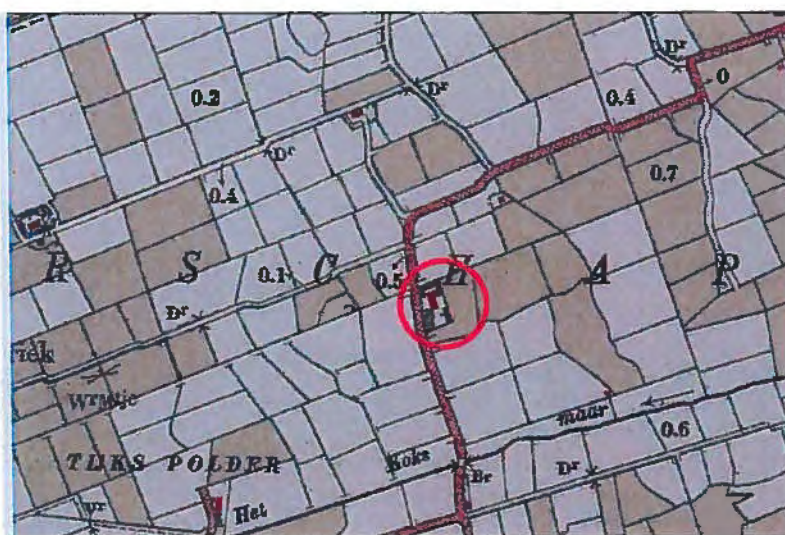


Figuur 3: Hoogteverschillen in en rondom het plangebied (www.ahn.nl). De rode, oranje en gele tinten op de kaart geven de relatief hoge delen van het landschap aan; de groene en blauwe tinten de relatief lage delen. De ligging van het plangebied Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum is aangegeven met een cirkel.

Historische informatie

Het plangebied en omgeving behoorde ooit tot de goederen van de Benedictijner abdij in Rottum. In 1618 kwamen veel van deze landen in bezit van de stad Groningen. Het plangebied is echter niet opgenomen in de Atlas der Stadslanden van Groningen.

Op de kadastrale minuut uit omstreeks 1828 (gemeente Kantens, sectie A blad 2; zie bijlage *Kadastrale minuut*) is het plangebied weergegeven als onbebouwd en in gebruik als weiland. De Jacob Tilbusscherweg is dan nog niet aanwezig. Ten westen van het plangebied is de voorloper van de huidige boerderij te zien. Deze boerderij is ook als historische boerderijplaats met vermoedelijke viskenij weergegeven op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Eemsmond. Omstreeks 1870 werd de boerderij ten westen afgebroken en herbouwd op de huidige locatie. Figuur 4 toont de situatie in 1908. Gedurende de 20^{ste} eeuw veranderde de situatie in het plangebied niet: een deel was in gebruik als erf, de rest als weiland.



Figuur 4: Het plangebied Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum (in de rode cirkel) op de Topografische Militaire Kaart van 1909.



Overweging en advies

Het plangebied ligt ten noorden van het Koksmaar in een relatief laaggelegen klei-op-veen gebied dat wordt omringd door de hoge kwelderwal die globaal van Winsum via Warffum en Usquert naar Rottum en Kantens loopt. Waarschijnlijk hebben de bewoners van de kwelderwal het lager gelegen land al voor de definitieve bedijking (omstreeks 1100 na Chr.) ontgonnen en in gebruik genomen als weidegrond.

Het relatief laaggelegen plangebied was aan het begin van de 19^{de} eeuw in gebruik als weiland. De huidige boerderij is de opvolger van een boerderij die ongeveer 200 meter naar het westen stond. Omstreeks 1870 is deze boerderij afgebroken en verplaatst naar de huidige locatie. Sindsdien is er, afgezien van de zeer recente uitbreidingen van het melkveebedrijf, niets veranderd in het plangebied: een deel is in gebruik als erf en de rest als weiland.

De kans op de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied wordt zeer klein geacht. Derhalve wordt verder archeologisch onderzoek niet noodzakelijk geacht. Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen dan geldt krachtens de Monumentenwet (1988) een meldingsplicht. Vondsten dienen zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij het bevoegd gezag (de gemeente Eemshard) en bij Libau.

Bijlagen:

- Fysisch geografische kaart
- Bodemkaart
- Kaart archeologie
- Kadastrale minuut via HisGIS



Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

Archeologische Monumentenkaart.

Archis (Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

HisGIS Groningen (www.hisgis.nl).

Luchtfoto's maps.google.nl en bing.com/maps.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw en topografische militaire kaarten (www.watwaswaar.nl).

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

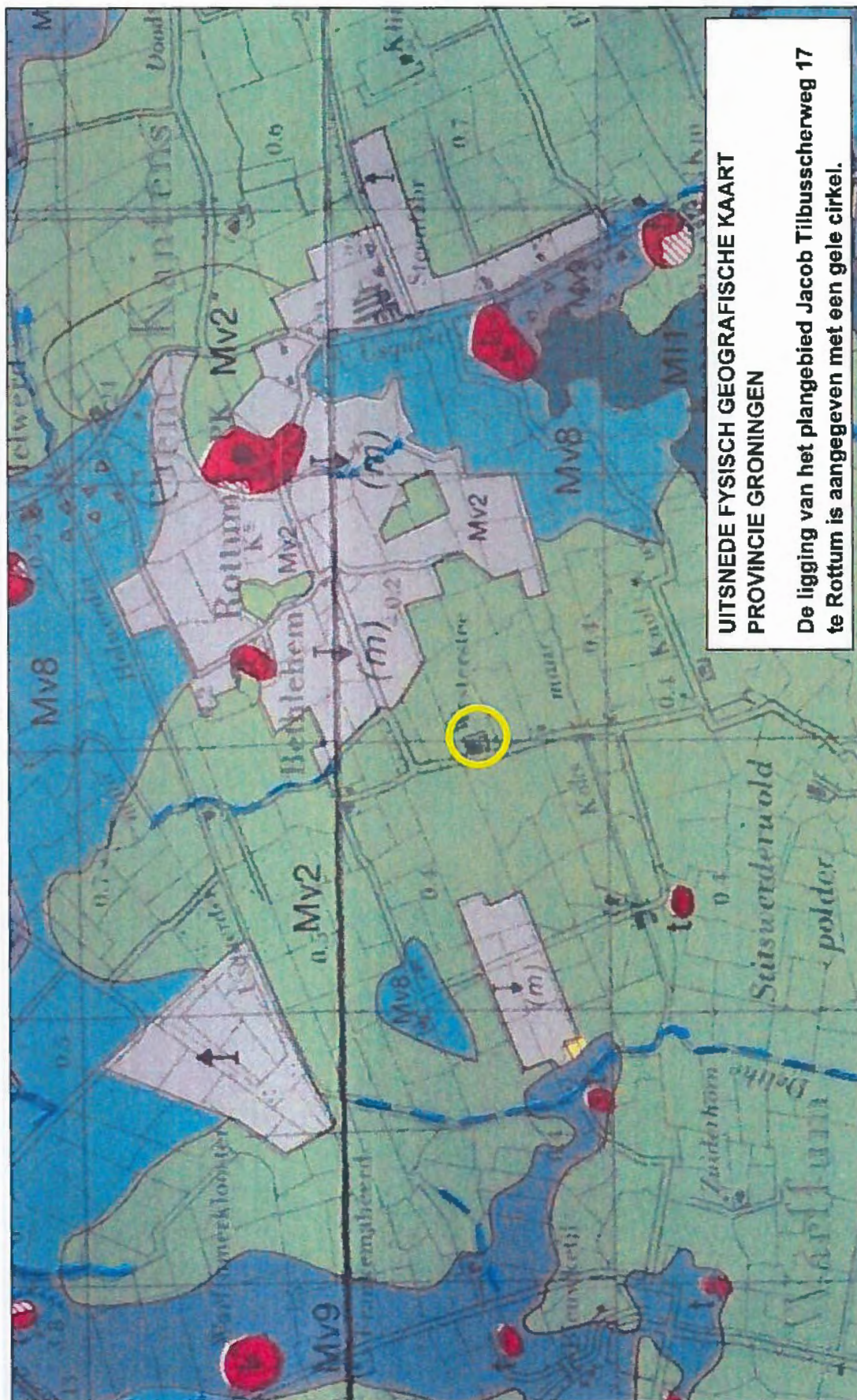
Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.



Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
brons tijd	2000 - 800 v.Chr.
brons tijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
brons tijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
brons tijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
brons tijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
brons tijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

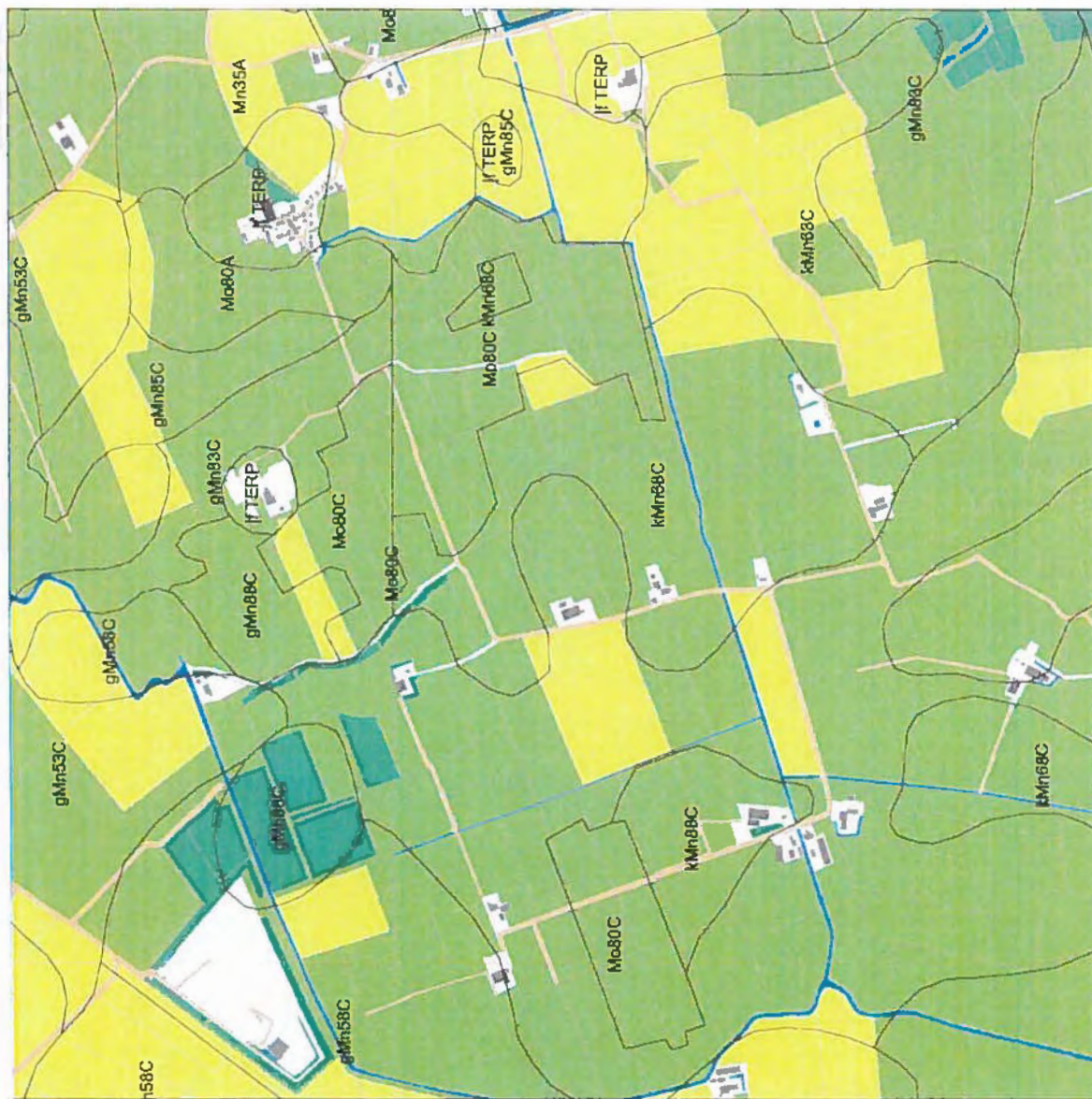




Bodemkaart Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum (gem. Eemsumd)

23-09-2013

N. van der Mei



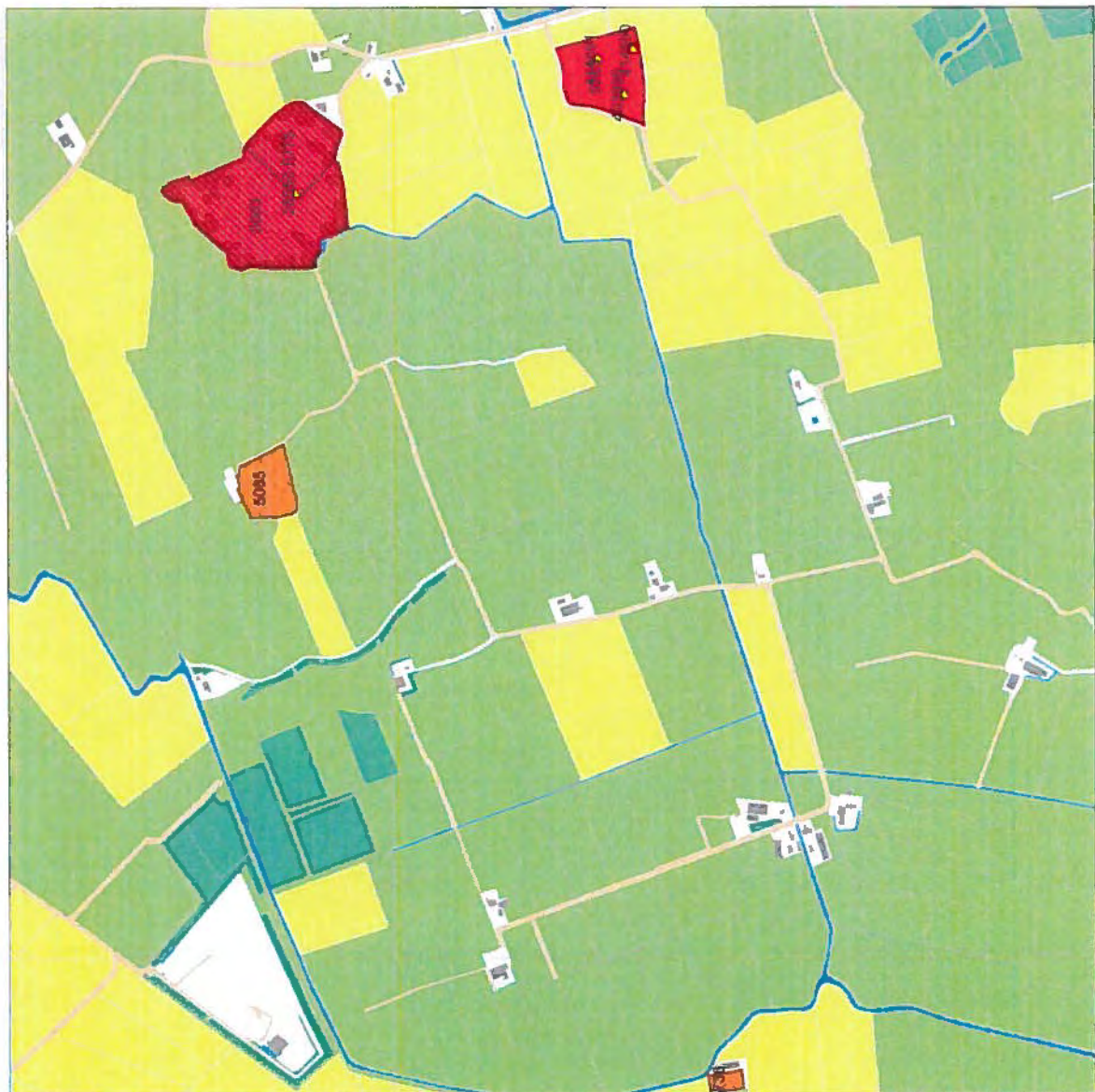
234622 / 598048

Kaart archeologie Jacob Tilbusscherweg 17 te Rottum (gem. Eemsumond)

Combinatie van AMK en Archis

23-09-2013

N van der Mei



234622 / 598048

Legenda

- WAARNEMINGEN
- VONDSTMELDINGEN
- PLAATSNAMEN
- MONUMENTEN
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch. waarde, beschermd
- HUIZEN
- TOP10 (c)TDN
 - bebouwd gebied
 - doorstaande wegen
 - bos
 - bouwland
 - weiland
 - boomgaardenkwalij
 - heide
 - zand
 - begraafplaats
 - water
 - overig bodemgebruik

0 500 m



Archis2



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

